

Sprawozdanie z realizacji programu polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) miasta Włocławek” na lata 2016-2018

Sprawozdanie zawiera:

- I. Wprowadzenie.
- II. Realizacja działań ujętych w Programie
- III. Monitorowanie realizowanych działań.
- IV. Koszty realizacji Programu.
- V. Podsumowanie i wnioski.

I. Wprowadzenie.

Rak szyjki macicy jest obecnie trzecim pod względem częstości zachorowań nowotworem u kobiet na świecie. Polska ma jeden z najwyższych wskaźników zachorowalności i umieralności w Europie. W naszym kraju notujemy również jeden z najniższych wskaźników wyleczalności. W przypadku tego typu raka zidentyfikowano czynniki ryzyka konieczne do jego rozwoju. Są nimi wirusy brodawczaka ludzkiego (HPV) o wysokim potencjale rakotwórczym. Istnieją dane wykazujące, że ponad połowa populacji jest narażona na ryzyko infekcji tym wirusem co najmniej raz w życiu. Są to zwykle infekcje przemijające, niemniej w ok. 10-20 % przypadków mogą przejść w zakażenie przewlekłe, prowadzące do rozwoju zmian przedrakowych. Rak szyjki macicy nie daje charakterystycznych objawów w pierwszej fazie choroby. Objawy występują dopiero w stadium zaawansowanym choroby. Ponad 60 % przypadków raka szyjki macicy wykrywanych jest dopiero w drugim i trzecim stopniu zaawansowania, co sprawia, że leczenie jest trudne, kosztowne i często nieskuteczne.

Standardowym postępowaniem w zapobieganiu rakowi szyjki macicy są okresowe badania cytologiczne pozwalające na wczesne diagnozowanie i usuwanie zmian metodami małoinwazyjnymi oraz uzyskanie prawie 100 % wyleczeń. W ramach profilaktyki wtórnej raka szyjki macicy od wielu lat prowadzone są w Polsce przesiewowe badania cytologiczne dla kobiet w wieku 25-59 lat w ramach Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy będącego elementem Narodowego Programu Profilaktyki Nowotworów. Problemem jest jednak niska zgłaszalność kobiet na te badania. Stosunkowo nowym elementem profilaktyki pierwotnej raka szyjki macicy jest czynna immunoprofilaktyka. Szczepienia dziewcząt przeciwko HPV prowadzone są w ramach szczepień powszechnych w wielu krajach m. in. Wielkiej Brytanii, Francji, Hiszpanii i Niemczech. Szczepienie zalecają polskie towarzystwa medyczne, w tym: Polskie Towarzystwo Pediatryczne, Polskie Towarzystwo Ginekologiczne, rekomendując je jako skuteczne. Od 2008 r. szczepienie przeciw HPV zalecane jest w Programie Szczepień Ochronnych.

Samorząd lokalny, w myśl obowiązujących przepisów, prowadzi działania z zakresu promocji i ochrony zdrowia, które polegają między innymi na opracowywaniu, realizacji i finansowaniu programów polityki zdrowotnej. Programy te powinny dotyczyć istotnych problemów zdrowotnych występujących w całej lub określonej grupie populacji przy istniejących możliwościach eliminowania bądź ograniczenia tych problemów.

Uwzględniając powyższe, w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego został opracowany program polityki zdrowotnej pn. „Program polityki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) miasta Włocławek”. Jego realizację zaplanowano na lata 2016-2018 – z możliwością kontynuacji w latach następnych (o ile szczepienie to nie znajdzie się na liście refundowanych z budżetu państwa). Projekt programu, zgodnie z obowiązującą procedurą, został przesłany, do zaopiniowania przez Agencję Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. W dniu 19 kwietnia br., Prezes Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji wydał opinię nr 53/2016

o projekcie programu polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) miasta Włocławek”. Projekt został zaopiniowany pozytywnie pod warunkiem uwzględnienia uwag dotyczących sformułowania niektórych celów szczegółowych oraz określenia dodatkowych kryteriów kwalifikacji uczestników programu. Dokonano korekty wskazanych zapisów, zgodnie ze wskazaniami AOTMiT.

Program został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr XVIII/46/2016 Rady Miasta Włocławek z dnia 25 kwietnia 2016 r. Celem głównym programu było zmniejszenie liczby zachorowań i umieralności na raka szyjki macicy oraz inne nowotwory i choroby związane z infekcją brodawczaka ludzkiego u kobiet poprzez wykonywanie szczepień ochronnych przeciwko HPV u dziewcząt zamieszkanych na terenie miasta Włocławek oraz prowadzenie edukacji zdrowotnej w społeczności lokalnej. Osiągnięciu, w perspektywie wieloletniej, przyjętego celu służyły szczepienia profilaktyczne dziewcząt 12-letnich oraz działania z zakresu edukacji zdrowotnej.

II. Realizacja działań ujętych w Programie.

1. Wybór realizatora programu.

Realizator programu polityki zdrowotnej wybierany był corocznie w drodze otwartego konkursu ofert przeprowadzanego według zasad określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zestawienie zrealizowanych procedur wyboru realizatorów programu w poszczególnych latach przedstawiono w tabeli poniżej.

Rok realizacji programu	Ogłoszenie otwartego konkursu ofert	Liczba złożonych ofert	Rozstrzygnięcie otwartego konkursu ofert	Wybrany realizator programu	Wysokość środków przeznacz. na realizację programu
2016	Zarządzenie Nr 140/2016 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 11.05.2016 r.	1	Zarządzenie Nr 167/2016 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 3.06.2016 r.	Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Kilińskiego 16 we Włocławku	113 000 zł
2017	Zarządzenie Nr 16/2017 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 3.02.2017 r.	1	Zarządzenie Nr 141/2017 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 3.02.2017 r.	Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Kilińskiego 16 we Włocławku	98 692 zł
	Zarządzenie Nr 191/2017 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 25.07.2017 r.	1	Zarządzenie Nr 216/2017 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 18.08.2017 r.	Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Kilińskiego 16 we Włocławku	69 904 zł
2018	Zarządzenie Nr 48/2018 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 23.02.2018 r.	1	Zarządzenie Nr 67/2018 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 16.03.2018 r.	Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Kilińskiego 16 we Włocławku	150 320 zł

2. Działania informacyjno-edukacyjne podejmowane przez organizatora i realizatora programu.

Działania z zakresu edukacji zdrowotnej skierowane były do dziewcząt i chłopców z rocznika podlegającego szczepieniom, ich rodziców/opiekunów oraz rodziców/opiekunów niższych roczników kwalifikujących się do programu w latach następnych. Program edukacyjny obejmował: wiedzę nt. zakażeń HPV i czynników ryzyka, bezpiecznych zachowań seksualnych, higieny życia płciowego, metod wczesnego wykrywania chorób oraz podkreślenie potrzeby wykonywania badań cytologicznych (w tym przez osoby zaszczepione). Treści i metodyka były dostosowane do grupy odbiorców (m.in. w oparciu o ocenę stanu wiedzy uczestników).

W ramach działań edukacyjnych, we włocławskich szkołach podstawowych, odbyło się 51 zajęć edukacyjnych dla 12-letnich dziewcząt i chłopców w których uczestniczyło łącznie 2 305 osób. Ponadto dla rodziców i opiekunów zorganizowano 4 spotkania informacyjno-edukacyjne z wykładem lekarza onkologa z Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi. Mogli oni również uzyskać informacje nt. programu podczas indywidualnych rozmów z pielęgniarkami środowiska nauczania i wychowania. Z obu tych form edukacji skorzystało 405 rodziców.

W ramach edukacji zdrowotnej, prowadzonej za pośrednictwem lokalnych mediów, ogółowi społeczności lokalnej, zostały przekazane informacje nt. HPV i innych czynników ryzyka zachorowania na raka szyjki macicy, sposobów zapobiegania chorobom nowotworowym i zakażeniom spowodowanym przez wirusy brodawczaka ludzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem immunoprofilaktyki oraz dostępności na terenie miasta szczepień zapewniających skuteczną ochronę przed chorobami związanymi z zakażeniem wirusem HPV, w tym szczególnie przed rakiem szyjki macicy. Spoty telewizyjne propagowały ponadto badania profilaktyczne mających na celu wczesne wykrycie zmian w obrębie szyjki macicy, zanim nabiorą one charakteru nowotworowego oraz zachęcały kobiety do udziału w badaniach przesiewowych realizowanych w ramach Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy.

3. Immunoprofilaktyka.

Szczepienia w ramach programu adresowane były do 12-letnich dziewcząt zamieszkałych we Włocławku (roczniki 2004-2006 – łącznie 1 390 osób). Populację objętą programem określono na 1 018 osób (wskaźnik 60% w 2016 r., wskaźnik 80% w 2017 i 2018 r.). Do programu zgłosiło się 348 dziewcząt. Wskaźnik wszczepialności populacji w ramach programu wyniósł 24,46 %. Dziewczęta spełniające kryteria uczestnictwa w programie były zaszczepione 4-walentną szczepionką przeciwko HPV w dwudawkowym cyklu szczepień, w schemacie zgodnym z zaleceniami producenta. W ramach tej interwencji zostały przeprowadzone następujące działania:

- a) uzyskanie pisemnej zgody rodziców/opiekunów prawnych na szczepienie,
- b) badania i kwalifikacja dziewcząt do szczepienia,
- c) szczepienia – jednego rocznika w każdym roku kalendarzowym,
- d) udokumentowanie szczepień – zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Świadczenia zdrowotne udzielane były z zachowaniem wszelkich warunków określonych dla prawidłowego szczepienia:

- a) lekarskie badanie kwalifikacyjne i szczepienie ochronne wykonywane było indywidualnie,
- b) badanie przeprowadzane było przez lekarza medycyny rodzinnej lub posiadającego I stopień specjalizacji w zakresie pediatrii. Zakres czynności wykonanych w ramach kwalifikacji był zgodny ze wskazaniami zawartymi w stanowisku Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego dot. szczepień przeciwko zakażeniom wirusami brodawczaka ludzkiego,
- c) szczepienia wykonywały pielęgniarki, które ukończyły kurs doskonalący w zakresie szczepień ochronnych, w tym posiadające specjalizację w zakresie pielęgniarstwa pediatrycznego,

d) szczepienia realizowane były w pomieszczeniach, które pod względem technicznym i sanitarnym spełniały wymagania określone w obowiązujących przepisach.

Liczba dziewcząt zaszczepionych w ramach programu wynosiła odpowiednio: w roku 2016 – 126 (I dawka szczepionki), w roku 2017 – 132 (I dawka szczepionki), 243 – (II dawka szczepionki), w roku 2018 – 90 (I dawka szczepionki), 54 - (II dawka szczepionki). W przypadku 43 dziewcząt, którym podano I dawkę szczepionki w drugim półroczu 2018 r., II dawka szczepionki, ze względu na schemat szczepienia (0, 6 mies.) zostanie podana do 30 czerwca 2019 r. Nie odnotowano dziewcząt, które zostały zgłoszone do programu, a nie zostały zaszczepione ze względu na przeciwwskazania zdrowotne (lub inne). W przypadku 8 dziewcząt rodzice zrezygnowali z udziału w programie w jego trakcie - nie wyrazili zgody na podanie II dawki szczepionki.

III. Monitorowanie realizowanych działań, ewaluacja.

Bieżąca ocena realizacji programu obejmowała:

- 1) zgłaszalność do programu. Źródłem informacji były sprawozdania miesięczne składane przez realizatora programu;
- 2) spełnienie obowiązku informacyjnego przez realizatora (podanie do wiadomości publicznej zakresu i sposobu udzielania świadczeń zdrowotnych, dni i godziny w jakich świadczenia są udzielane, zasady wpisu na listę osób objętych świadczeniami, sposób rejestracji) - oceniane na podstawie wizytacji w placówkach realizujących świadczenia;
- 3) przebieg działań informacyjnych i ich odbiór przez społeczność lokalną oceniany był bezpośrednio (poprzez czynny udział przedstawicieli organizatora w spotkaniu edukacyjnym dla rodziców) oraz na podstawie komentarzy na stronach internetowych;
- 4) uwagi zgłaszane przez rodziców/opiekunów dotyczące kwestii organizacyjnych.

W przypadku przyjętych w programie mierników odnoszących się do przesiewowych badań cytologicznych i zapadalności na choroby powodowane zakażeniem wirusami brodawczaka ludzkiego – dostępne dane dla miasta Włocławek nie obejmują okresu realizacji programu – monitoring możliwy do przeprowadzenia w dalszej perspektywie.

IV. Koszty realizacji Programu.

Koszty realizacji programu w latach 2016-2018 wyniosły łącznie 163 124,64 zł. Wysokość wydatków w podziale na poszczególne lata budżetowe i źródła finansowanie przedstawiono w tabeli poniżej:

Rok realizacji programu	Źródło finansowania	Kwota:
2016 r.	Gmina Miasto Włocławek	37 604,64 zł
2017 r.	Gmina Miasto Włocławek	73 461,67 zł
	Narodowy Fundusz Zdrowia	10 638,33 zł
2018 r.	Gmina Miasto Włocławek	41 420,00 zł
Łącznie:	Gmina Miasto Włocławek	152 486,31 zł
	Narodowy Fundusz Zdrowia:	10 638,33 zł

Koszty jednostkowe realizacji programu wyniosły:

1. Wykonanie szczepienia ochronnego szczepionką 4-walentną (1 dawka), w tym: przeprowadzenie lekarskiego badania kwalifikacyjnego, zaszczepienie, wypełnienie niezbędnej dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień ochronnych, czynności organizacyjno – administracyjno - techniczne i inne koszty (np. utylizacji).	182,60 zł
2. Działania z zakresu edukacji zdrowotnej skierowane do dziewcząt i chłopców z rocznika podlegającego szczepieniom.	15 599,20 zł
3. Działania z zakresu edukacji zdrowotnej skierowane do rodziców/opiekunów.	10 300,00 zł
4. Działania o charakterze informacyjno-edukacyjnym skierowane do ogółu społeczności lokalnej, w tym koszt wykonania plakatów i ulotek.	19 450,00 zł

V. Podsumowanie i wnioski.

W 2017 roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) opublikowała uaktualnione stanowisko na temat szczepień przeciwko HPV, w którym zaleca ich wprowadzenie dla osób w wieku 9-14 lat we wszystkich krajach, w związku z ich doskonałym profilem bezpieczeństwa, skutecznością i efektywnością populacyjną. W Polsce, zgodnie z obecnie obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, szczepienia przeciwko HPV są zalecane, a więc nier refundowane ze środków publicznych. Ze względu na oczekiwane efekty zdrowotne, zasadne jest kontynuowanie działań w latach następnych. W kolejnej edycji programu szczególny nacisk należy położyć na poprawę wskaźnika wyszczepialności – zwiększenie liczby dziewcząt zaszczepionych przeciwko HPV, poprzez intensyfikację działań z zakresu edukacji zdrowotnej kierowanych do rodziców i opiekunów.

PREZYDENT MIASTA

dr Marek Wojtkowski

Opracowanie:
Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego

Wrocław, 19 marca 2019 r.

1950

1951